

מראי מקומות- זבחים י"ט

איכא שיעורים (וע' בכסף משנה ועוד מש"כ לתמוה על הרמב"ם, ואכ"מ). אבל מדברי הרמב"ם מבואר דלא כן, דהא ס"ל דאפי' בפחות משלש הו"ל חציצה בין יד לכלי, וא"כ ע"כ דכאן מיירי שלא במקום עבודה. וצ"ע בזה, מה שייך לומר דהוי חציצה שלא במקום עבודה וגם שלא במקום בגדים. וע"ש שביאר שיש דין חדש, דדרשי' שלא יהא רטיי' על בשרו מהא דכתי' על בשרו ולבשם, דהיינו שיש דין חדש שלא יהא שום לבישה אחרת על בשרו, ולכן אף שלא במקום בגדים, אם לבש בגד אחר פסול מטעם חציצה [ועדיין צ"ב הגדר בזה, למה זה נקרא חציצה, ומשמע שמה שיש על בשרו דבר אחר חוץ מבגדי כהונה, זהו "חוצץ" בין בשרו להבגדי כהונה, דבלבישה של בגדיו איכא לבישה אחרת מלבד הבגדי כהונה, וצ"ע בזה].

(ג) **במקום בגדים אפי' נימא אחת חוצצת- כ' המרומי שדה** דהא דאמרי' בסוגיין דנימא א' חוצצת, אף דבטבילה אינה חוצצת, היינו משום דבטבילה אי' הלכה למשה מסיני דדוקא ברובו המקפיד חוצץ, אבל לא לגבי דינים אחרים. ובשפת אמת כ' דצ"ל דאיכא הלמ"מ כאן דנימא א' חוצצת [דהיינו, דלפי הנצי"ב בכל דבר נימא א' חוצצת חוץ מטבילה, ולפי השפ"א כל דבר צריך רובו המקפיד חוץ מבגדי כהונה]. **וע"ע באור שמח** (איסורי ביאה ד', ח') דביאר דמהא דאמרה תורה דמכנסים צריכים להיות על בשרו, אע"פ שאינם רוב הגוף, מוכח דהקפיד התורה שיהי' לבישה על כל הגוף, ולא סגי ברוב הגוף, ולכן אף נימא א' חוצצת. **וע"ע באגרות משה** (יו"ד ב', פ"ו) כע"ז, שכ' דסוגיין אינו דן בדיני חציצה דכל התורה כולה, דבעלמא באמת צריך להיות רובו ומקפיד, אלא כאן מיירי דצריך להיות על בשרו ממש, ועל זה דן הגמ', אם זה נחשב על בשרו או לא. וע"ע בחי' חתם סופר לפרק לולב הגזול (בסוגיא דצלצול, ד"ה כהן) דכ' דמיירי כאן במקפיד, וכולו מדרבנן, ואפשר דגם העבודה מתחלל מדרבנן, ויש כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה.

(ד) **נכנסה לו רוח בבגדו מהו- כ' האילת השחר** דמשמע דאין שאלה על אויר גרידא, אלא רק בנכנסה בו רוח יותר מרגיל (וכ' דבאמת

(א) **כורך עליה גמי- פרש"י** דצריך לכרוך עליה גמי בשעת עבודה משום גנאי הוא שתראה שם מכתו. ואע"ג דגמי מסי, ורפואה אסור משום שבות, אין שבות במקדש. וע' באילת השחר דהבין דכוונת רש"י לפרש למה מותר לכרוך עליו גמי, וביאר דכיון דמכתו גנאי הוא לו, א"כ הוי צורך עבודה, ולכן התירו, דמה דאין שבות במקדש אינו היתר אא"כ הוא צורך עבודה. וע' בשפת אמת דכנראה הבין כוונת רש"י כמו האיה"ש, ולכן הק' דא"כ למה התירו לו לכרוך בגמי, הרי הוא יכול לכרוך בדבר שאינו מרפא (ולתוס' א"ש, לכאור', דלכאור' כל מה שכרך עליה שייך הגזירה). [נאולם אולי יש לפרש דאין כוונת רש"י לפרש למה מותר, אלא לבאר דמה דתנן כורך עליה גמי הוא חיוב, משום גנאי הדבר, ואל תתמה דהא רפואה הוא, שהרי רפואה מותרת במקדש, משום שאין שבות במקדש, אפי' במקום דלאו צורך עבודה הוא, וצ"ע]. אולם ע' ברמב"ם (ק"פ א', ט"ז) שכ' דרוחצין העזרה בשבת, משום שאין שבות במקדש, "אפי' בדבר שאינו צורך עבודה, איסור שבות במקדש התר הוא". וביאר המהר"י קורקוס שם, "דכהנים במקדש זריזים הם ולא אתו למעבד איסורא דאורייתא". וא"כ לדברי הרמב"ם אי"צ לפרש דמיירי שהי' צורך עבודה כלל.

(ב) **שלא במקום בגדים, שלש על שלש חוצצות- פרש"י** דחוצץ לאו דוקא, וביאור דחוצץ היינו דהוי יתור בגדים. ולפי זה, נדון הסוגיא ומח' האמוראים הוא בענין זה, אם שלא במקום בגדים יש פסול יתור בגדים, ומהו השיעור. וע' בחי' הגרי"ז דדייק דהרמב"ם (כלי המקדש י', ח') לא ס"ל כן, שהרי כ' דין זה בהל' חציצה, ולא בהל' יתור בגדים, וגם דמשמעות שי' הרמב"ם הוא דיתור בגדים הוא רק בבגדי כהונה, ולא בבגדי חול, ולכן בסוגיין לא שייך להיות מדין איסור יתור בגדים. וע"ש שהביא דדעת הראב"ד שם בהשגות הוא דמיירי דהי' הצלצול וכו' בין ידו להכלי, והנדון הוא אם נחשב לחציצה או לא. וחלוק דין חציצה דבגדים מדין חציצה דעבודה, דבדין חציצה דבגדים אפי' נימא א' חוצצת, משום דצריך להיות על בשרו, משא"כ כאן, שהוא דין חציצה רגילה, בזה

כשהכונה הולכת אינה מתרחקת מהגוף, יש סברא דכאלו שייך ובטל אליו.

(ו) **בית השחי מהו שיחויץ- פי' הרש"ש דרבא** בדרך את"ל שאל כן, דאם רוח בבגדו הוי חציצה, מהו בבית השחי. וכ' דאולי משו"ה השמיט הרמב"ם דין זה, שהוא נכלל בהא דפסק הרמב"ם דנכנס רוח הוי ספק דלא נפשט [ומשמע קצת דס"ל להרש"ש דשאלת הגמ' לענין רוח הוא גם לענין אויר גופא, וע' לעיל מה שהבאנו בזה].

(ז) **הכניס ידו לתוך חיקו מהו- כ' בהג' הראמ"ה** דמכאן ק' לש"י הפוסקים דלענין תפילה ואכילה פסלה נגיעה במקומות המכוסים, דא"כ כש"כ דפסלה לענין קידוש ידים ורגלים, והניח בקו'.

(ח) **יצא שערו בבגדו מהו- פרש"י, מראשו** למטה עד שנכנס לבין כתונת לבשרו. והק' **החק נתן**, היכי משכחת לה, הא כהן הדיוט חייב להסתפר בכל ל' יום, ואם לא הסתפר נקרא פרוע ראש, ואם עבד חייב מיתה. ותי' דאף אם פרוע ראש הוא, מ"מ אינו מחלל העבודה, ולכן שואל הגמ' אם שערו מפסיק בין בשרו לבגדו, אם ג"כ הוי חציצה ומחלל העבודה או לא. וע' **ברמב"ם** (כלי המקדש י'), (ז) ש' דצריך ליזהר שלא יצא שערו מן הבגד, ומשמע דלא פי' כרש"י, אלא פי' **השפת אמת** דכוונת הרמב"ם לפרש דספק הגמ' הוא אם שערו כגופו, ולכן צריך להיות מכוסה ע"י מלבוש, או לאו כגופו, וכשר אף אם אינו מכוסה ע"י הבגד.

(ט) **תפילין מהו שיחוצו- פרש"י דשאלת הגמ'** הוא אם הם יתור בגדים או לא, וכ' בסוף הסוגיא דמה שאינם בגד יתור בגדים הוא משום דלאו בגד הוא. וכ' **המשיב דבר** (ב'), צ"ט) דמה שאינם יתור בגדים, היינו משום דשייך יתור בגדים רק במה שהוא בגדי כהונה [ונמצא דרש"י אזיל לשיטתו לעיל דף י"ח, דאף בבגדי חול שייך יתור בגדים, והנצי"ב לשיטתו דביאר דעת הרמב"ם דרק בבגדי כהונה שייך יתור בגדים].

(י) **כיון דלילה חייצי, יום נמי חייצי- פרש"י,** שלא יהא דיני לילה חמורים מדיני יום. והק' **השפת אמת** דהא אי"ז חומרא, אלא דבמציאות ביום אי"ז חציצה משום דזמן

מוכח כן, דאם אין אויר כלל, א"כ אין שייך שיכנס בו רוח). וכ' דמהו החילוק בין אויר לרוח, הרי לכא' שניהם אין בה ממש, ולמה שואל בענין רוח ולא בענין אויר. והוכיח מזה דאין נידון בסוגיין אם הוי חציצה או לא, דודאי אינו חציצה, אלא הנדון הוא מה נחשב שהוא על בשרו, דמה שיש שם אויר הרגיל ודאי נחשב להיות על בשרו, והשאלה הוא רק לגבי רוח. **וע' באגרות משה** (יו"ד ב', פ"ו) ש' ליישב מש"כ **המל"מ** דהכ"ג צריך להסתפק קודם שלובש הבגדים, דאל"כ יהי' המים הפסק בין בשרו להבגדים, והק' השואל דהא לחין אין חוצצין. וכ' ר' משה דאין נדון סוגיין ענין של חציצה, אלא ענין של להיות על בשרו, והשאלה הוא מה נחשב על בשרו, וא"כ שפיר י"ל דגם מים יהי' חציצה לענין זה. והוכיח מסוגיין כן, דהא מהו השאלה לענין רוח, הא ודאי אינו מקפיד, ולגבי שאלת בית השחי, הא אדרבה, ניחא לאדם שלא יהי' בתי זרועותיו דחוקים, אלא שיהיו רחבים כדרך שעושין בבגדי חול, ואין שייך שיהי' זה חציצה, אע"כ דנדון הסוגיא אינו בענין חציצה, אלא דצריך להיות על בשרו ממש, וזהו הנדון, מה נחשב על בשרו ממש. ולכא' מדבריו משמע דאף אויר אין יכול להיות בין בשרו ובין בגדיו, ודלא כהאילת השחר. ויותר מבואר כן מדברי **המקור ברוך** (א', ט', ד"ה והנה הכ"מ) שהק' דהא מבואר בנדה יג: דהיו המכנסיים רחבים אצל בית הערוה, שלא יבא לידי חימום. ואין יתכן זה, הרי אם צריכים להיות על הבשר ממש, א"כ איך מתירין שיהיו באופן רחבה טפי כדי שלא יבא לידי חימום. וכן הק' **השואל ומשיב** (א', ב', ע"ה, ד"ה ובזה) באופן קצרה, והניחו הקו' בצ"ע. ומבואר מקו' דהוי על הבשר ממש, וצ"ע בזה.

(ה) **מי אמרי' כיון דאתא ואזלא רבייתא היא ולא חייצא- הק' האילת השחר,** איזה סברא הוא זה, וכי בשרו הוא מקום להיות עליו כינה. ועוד צ"ב, מה סברא היא זו דמה דאזלא ואתיא הוי רבייתא. וביאר דכיון דנמצא כינים במקום זיעה וחום האדם, ואינה הולכת ממקום זיעה וחום האדם, סברא הוא שיחשב רבייתא, וכיון דאזלא ואתיא, דהיינו דאפי'

(ד) **אי הכי, דצפרא נמי-** הק' רעק"א, הא דאם לא קידש בכל יום מחלל העבודה נלמד מקרא דכתי' והיתה להם חק עולם, וילפי' ג"ש חוקה חוקה ממחוסר בגדים. ורק באינך רחיצות דיוה"כ, אף דבהם כתי' ג"כ חוקה, לחקת עולם, ובזה דרשי' מולבשם דהחוקה קאי רק על הלבשה ולא על הרחיצה, אבל לגבי הרחיצה דכל צפרא ודאי לא קאי, וסיים וד' יאיר עיני.

(טו) **כל כיור שאין בו כדי לקדש ד' כהנים ממנו אין מקדשין בו- פרש"י,** שאין מחזיק מים כשיעור ארבעה קידושין. ודייק השפת אמת דס"ל לרש"י דרק הכלי צריך להיות שמחזיק מים כדי לקדש ד' כהנים, וא"כ אפשר דאפי' אם נתרוקן אח"כ, כל שיש בו כדי כהן א' סגי. אבל הרמב"ם (ביאת מקדש ה', י"ג) כ' "כמה מים צריכין להיות בכיור, אין פחות מכדי לקדש ממנו ד' כהנים", וא"כ משמע דלעולם צריכין להוסיף בו מים כשיעור זה.

(טז) **מניח ידו הימנית ע"ג רגלו הימנית-** העיר השפת אמת, הא בעלמא מי שנוגע ברגליו צריך ליטול ידיו, וודאי אין סברא לומר דאחר הרחיצה נטל ידיו. אלא נראה, דכיון דדרך הכהנים לילך תמיד יחפי רגל, הוי כנוגע בבשר ידו ופניו המגולה תמיד, דאין צריך נטילה.

(יז) **רבי אומר, לינה מועלת בקידוש ידים ורגלים- פרש"י,** ועמוד השחר הוא העושה לינה. ופי' הטהרת הקדש, דהי' ק' לרש"י, דלקמן אמרי' דטעמא דרבי משום דלכל גישה וגישה צריכין קידוש חדשה. וא"כ, הוה מצינן למטעי ולומר דכל דין רבי דצריך רחיצה חדשה הוא רק משום שהוא גישה חדשה. ולכן בא רש"י לפרש שהלינה ממש פוסלת בו ג"כ, דלשון לינה משמע כפשוטו. ועוד, דקידש בלילה משמע דאפי' אם קידש לצורך המערכה חדשה, מ"מ ס"ל לרבי דלינה מועלת בו. וע"ש שכ' עוד נפק"מ בזה, ועכ"פ הבין בדעת רש"י שיש ב' דינים בהא דרבי, יש דין לינה דכל התורה, דעמוד השחר מועלת בו, ומצריך רחיצה חדשה, וגם גישה חדשה צריך רחיצה.

תפילין הוא. ולכן כ' לפרש דכוונת הגמ' הוא דכיון דאינו קבוע לעולם בגופו, לא בטיל לגבי הגוף והוי חציצה. אלא דהק' לביאור זה, דהא שבת ויו"ט לאו זמן תפילין הוא אף למ"ד לילה זמן תפילין, וצ"ע.

(יא) **תלמוד ערוך הוא בידינו-** הק' השפת אמת, הא י"ל דזהו למ"ד לילה לאו זמן תפילין הוא, וכ' דלשון תלמוד ערוך בידינו משמע דאחי ככ"ע.

(יב) **מאי לאו אם הניח אינן חוצצות-** הק' הקרן אורה, מה שייך לומר כן, הרי כמו דבלילה אמרי' דכיון דלאו זמן תפילין הוא חייצי, ה"ה דכהנים דבשעת עבודה, דעוסקין במצוה ופטורים מן התפילין, ממילא צריך להיות חייצי. ותי' דלילה לאו זמן תפילין הוא לגמרי, וא"כ אפי' אם לובש תפילין אינו מקיים המצוה, משא"כ בכהנים, דעכ"פ זמן תפילין הוא, ואף דפטורים, מ"מ אם לבשו התפילין קיימו המצוה, וא"כ י"ל דאינן חוצצות.

(יג) **מ"ש ריד, דכתי' ילבש על בשרו, שלא יהא דבר חוצץ, וכו'- יש לעי',** למה לא הניח התפילין של יד על גבי הבגדי כהונה. וכ' הרא"ש (הל' קטנות, הל' תפילין סוס"י י"ח) דמזה מוכח דתפילין צריכין להיות על בשר בלא שום חציצה. וע"ש שכ' דגם בתפילין של ראש פוסל חציצה. אולם ע' בשו"ת הרשב"א (מיוחסות רל"ג) דנקט דטעם מה שאין להניח תפילין של יד על הבגד הוא משום דהוי לך לאות ולא לאחרים לאות. ולפי זה, יצא דאם יניח התפילין של יד על בגדו, ובגד אחר על התפילין, א"ש. וכן אי' במג"א (או"ח כ"ז, ו'), וכ' דלפי זה, מה דכהנים לא הניחו תפילין ע"ג הכתנות, היינו משום שלא היו רשאים להניח על גביו עוד בגד, משום יתור בגדים. וע"ע בשו"ת הריטב"א (כ"ד) דכ' לחלק בין תפילין של יד לשל ראש, דשל יד צריך להיות על הבשר, ושל ראש יכול להיות על הבגד, אבל כ' דמעולם לא היו נותנים תפילין של ראש על הבגד.

יח) ראב"ש אומר כיון שקידוש ידיו ורגליו מתחלת עבודה, אפי' מיכן ועד עשרה ימים- הק' החשק שלמה, הא א"א בלא שינה אף לג' ימים, ושינה נמי מועלת לקידוש ידים ורגלים, כדאי' בירושלמי יומא (ג', ב'). וכ' דאולי י' ימים לאו דוקא, ולישנא בעלמא נקט, דהא בלא"ה א"א לעשרה ימים בלא הטלת מים, וכל המטיל מים צריך קידוש ידים ורגלים, אלא ודאי דלאו דוקא, וע"ש שהביא גירסא מתוספתא דגרס ג' ימים, וכ' דזה א"ש טפי, דלכן י"ל דהוי ג' ימים ולא עד בכלל.

יט) אביאה ריקנית, הא כתיב לשרת- ע' בפי' הרא"ש למשנית כלים (א', ט') דדן לענין כהן נכנס להיכל בלא רחוץ ידים ורגלים אם חייב מיתה או לא, והוכיח מסוגיין דאינו אלא מעלה מדרבנן, דאין נכנסין להיכל שלא רחוץ ידיו ורגליו. אבל הביא דמדברי התוספתא מבואר שהוא איסור דאורייתא, וכ' דהתוספתא פליג אגמ' דילן.